

óatkomiligr vegna fátækdomi. Í fleiri öldir hövdu kirkjan ella klókir menn og klókar konur hessa vitan, sum er grundað á nógvar royndir.

Aftan á fronsku kollvelt-ingina sópaði modernaða læknafroðin so liðani alla hessa vitan til viks við skynsemi sínum og við vísindaligu og eftirkannaðu heilivág- og skurðviðgerðum sínum.

Heilivágur er í dag ídnadærfarmleisla, og virknadurin eigur at vera eftirkannaður og prógvaður. Kortini er eingin sannleiki uttan tillagingar. Nógvir viðgerðarhættir í dag bygja framvegis á royndir frá undanfarnum tíðum, eins og teir alla tíðina verða broyttir, av tí at heilt rætta viðgerðin fyri sjúkum er ikki funnin enn.

Nýggjar sjúkurliga koma fram ella bakteriumar gerast mótsøðuførar móti kenda heilivágnum og tí má nýggjar finnast. Hjárin av heilivági er ein vaksandi trupulleiki, medisnið skaðar viðhvørt meira enn tað gagnar og kanska í økendum vavi. Hetta skerjir evnafrøðiliga heilivág.

Modernað læknafroði og «heila» menniskjan

Modernað læknafroði hevur gingið sigursgongd um allan heim - summi halda at hon hevur signað seg í heilvið fatanini av menniskjuni sum eitt tól, har hvørt brekið verður rættað sær uttan at skeitt verður stórvægis at sálarligu og kropsligu støðuni annars hjá fólkinum.

Móitsettar hesum eru gamlar sjúku- og heilsufatanir, sum leggja dent á at varðveita eina líkamliga javnvág. Eitt nú snýr læran hjá Hippokratess (466-377 f.Kr.) seg um tær fyra líkamsvæturnar: slím, blóð, gult og svart gall, sum skulu javnviga fyri at forða fyri líkamligum og sálarligum frávikum, við øðrum orðum forða fyri at sjúkurliga mennast.

Nakað tann sama skipanin er lutvíst varðveitt í Bolivia, har tað er javnvág millum heitt og kalt talan er um. Allar matvørur eru antin heitar ella kaldar, og tey, sum eta ov nógv av øðrum fáa ávikavist eina heita ella eina kalda sjúku.

Ein partur í sjúkuvíðgerðini er tí at endurskapa javnvágina gjøgnum matarhaldið.

Nýggjar sannkenningar

Slik holistisk lívsfatan er aftur farin at vinna frama um okkara leiðir. Fólk leita til alternativar viðgerðar og heilivágir, tí at har fáa tey eina frágreiðing um sjúkuna, sum tey skilja, og fáa sjálv ábyrgd av at gerast frísk aftur. Ella tey fáa nýggja vón um leking, har modernaða læknafroðin gevur upp.

Heilsuvinndugleikarnir stila fyri herferðum um lívsstíl, sum leggja dent á at stimbrandi matur, motión og avmarkað tubbaks- og brennivinsnýtsla eru fyri treytir fyri góðari heilsu. Og fólk broyta vanar sínar, hó-

ast tað fyri ein stóran part hevði verið ómakaleysari at livað sum einum lysti og síðani farið til lækna og fingið eina tablett, tá ið okkurt fór at bíla. Hugsanin um menniskjuna sum eitt tól, sum gongur fyri, er ikki ónýtilig, men hon hevur víst seg ikki at kunna standa einsamøll.

Óg kósir broyst spakuliga. Vistfrøðiliga rákið er somuleiðis tekin um, at fólk hava betri umsorgan fyri sær sjálvum. Vit vita ikki hvat pestisid, handilstøð, vakstrarfremjarar og genmanipuleraðir ávøkstir gera við okkum, og tí royna vit at avmarka nýtsluna av teimum.

Traditionel og modernað læknafroði samstarva

Vit kunnu spyrja, hvi tær báðar skipanir ikki arbeiða saman, annaðhvørt við at taka tað besta úr báðum ella við at bota um viðgerðarmøguleikarnar og fyribyrgingina fyri sjúkum.

Ein frágreiðing kann vera, at modernaða læknafroðin er ung í mun til ta

traditionsbundnu og er tí óviss og trongskygd mótvægis alternativum, sum seta spurnartekin við summar av grundreglunum í modernaðu læknafroðini. Ein onnur kundi verið, at alternativa læknafroðin dugir ikki ella vil ikki prógva virknaðin av alternativu viðgerðarhættunum á vísindaligan hátt.

Spanskur stíllur í Bolivia. Hygg at fleiri myndum eftir fotografarin Branko Ivanek á: GALERÍA de la Tierra Maravillosa

ini farin at skjalprógva hvussu m.a. gingko biloba og ginseng rína við ellisbæk og perikon við tunglyndi (depression). Í framtíðar samstarvi nýðist náttúru-læknafroðin at fylgja hesi góðu grundreglu, um hon av álvara vil fáa eina samrøðu í lag við modernaðu læknafroðina. Etikert er tað svik at taka gjald, ofta stórar upphæddir, fyri viðgerð, har áriníð ikki er skjalprógvað, eins og flestøll, sum geva alternativar viðgerðir, gera.

Í Bolivia ber til

Í Bolivia virka skipanirnar lið um lið, og fólk velja sjálv viðgerðarslag í mun til pengapungin, gongdina í sjúkuni og alt eftir hvussu atkomiligr viðgerðir eru.

Tað nýggja, sum Dialogos-verkætlanin roynir at seta í verk, er at sameina tær báðar skipanir. Í fjar-skotnum fjallabygdum í Andesfjølunum, har tað ofta eru fleiri dagsferðir á rossabaki ella til gongu til lækna, læra økslæknar - berfótarlæknar - at brúka bæði modernaðan og traditionellan heilivág í fyribyrging og viðgerð. Fyrirminurir við traditionella heilivágnum er, at hann er bíligur, lættur at fáa hendur á og góðtíkin.

Hinvegin er modernaði heilivágurin einastandandi við vaccinationum og penicillin, sum verður brúkt fyri álvarsamar infektiónir og skurðviðgerðir, har tað er neyðugt. Traditionella nátt-

úrælæknafroðin dugir ikki at svara øllum, men saman við modernaðu læknafroðini kann hon í flestu førum avgreiða vanligastu heilsuspurningarnar um infektión í andaleiðni, búkilsku og pinu, barnsburð og skeivt matarhald, sum er vanligt millum fjallabøndur í Bolivia.

Ivasemi hevur gjørt vart við seg bæði hjá náttúru-læknafroðini og modernaðu læknafroðini, men vundið er so liðandi á tí. Fólk í økinum hevur frá fyrstan tíð sum heild tikið undir við verkætlanini, eina mest av tí at hon hevur umfatað urtaheilivág og á tann hátt hevur stóði í teirra mentan. Tískil er verkætlanin skiljig hjá fólki og er vörðin góðtíkin.

Eitt filmslið fer á ferðini at fylgja skeiðnum fyri økslæknar, vísa medisinnannin og økslæknan til arbeiðis, vísa hvussu læknararvirnar verða heystaðar og gjordar til urtamedisin og lurta eftir hvat fólk og læknarnir halda um fyrirminurir og vansar hjá verkætlanini.

Kavin klæðir fjallasiðuna, men tað fjalir ikki yvir tann veruleika at fólk í Bolivia hava brúk fyri hjálp

Dialogos

Felagsskapurin Dialogos varð stovnaður í 1993 av fyrrverandi neyðhjálpstarvsfólki við nógvum royndum og breiðari fakligari bakgrund.

Dialogos er karmur um ynski limanna um sjálvbodnir at arbeiða við menningarætlanum og kunning av globálum samanhangum.

Felagsskapurin er humanistiskur, er óhæddur av politiskum, búskparligum og trúðarligum áhugamálum.

Arbeiðið hjá felagsskapinum byggir á trúna um at øll menniskju er líka og ynski um sama rætt til menning fyri øll. Eisini byggir tað á áðanannina av at fólk við í globálum samstarvi hava menniskjaligar skyldur, sum vit mugu taka støðu til.

Endamál:

Felagsskapurin ætlar:

- at hjálpa fólki í tilfarturskomnum londum ávegis í teirra ynskum um at koma burtur úr fátækradómi.
- at arbeiða fyri demokrati og rættvís um býti av ráðevnum.
- at brúka ta stóru nøgd av arbeiðsorku, sum er til taks í felagsskapum, stovnum og virkjum í Danmark.
- at arbeiða fyri betri samskipan av sjálvboðna hjálpararbeiðarunum hjá limunum í NGO.

Fyri at rækka hesum máli vil felagsskapurin:

Verkætlanir:

Dialogos luttekur í øllum menningararbeiði við at samstarva við tey lokalu í økinum.

Tørvurin á verkætlanum verður orðaður í menningarlondunum.

Saman við móttakarunum er felagsskapurin partur av dialogi við lokalar og nationalar felagsskappar.

Dialogos hjálpir samstarvsfeløgum sínum við at finna figging til verkætlanir, samstundis sum felagsskapurin hevur lögfrøðiliga, figgarliga og umsitingarliga ábyrgd av verkætlanini mótvægis gevarunum

Upplýsing:

Dialogos vil arbeiða fyri at styrkja teir menniskjaligu felagsskapirnar í samstarvslondunum, gjøgnum verkætlanir og við at vísa til aðrar felagsskappar í eystri og vestri, við atliti til menning, útbúgving og annað.

Størsti denturin verður lagdur á at knýta bond til stjórnmír, lokalt ráð, embætismenn, menningarfelagsskappar og onnur, sum hava týðning fyri tað virksema, sum felagsskapurin er partur av

Í allar verkætlanir verður innbygd ein skylda at upplýsa og strembað verður eftir at skapa professionelt upplýsingartilfar um menningaraarbeiði.

Tað er vitan og royndir frá samstarvsløgnum, sum eru grundarlagið undir upplýsingartilfarinum

Samskipti:

Dialogos samstarvar við feløg, felagsskappar og stovnar í Danmark við tí fyri eyga at fáa menningararbeiði inn í teir donsku felagsskapirnar. Á tann hátt metir Dialogos seg best kunna tryggja breiddina í verkætlanararbeiðinum og upplýsingararbeiðinum.

Harumframt vil felagsskapurin arbeiða fyri at skapa eitt breitt forum fyri kjaki og samskipan av arbeiðinum hjá neyðhjálpfelagsskapunum.

Fá meiri at vita

Hevur tú hug at fáa meira at vita um Dialogos eru móguleikarnir fleiri. Tú kanst antin skriva til:

U-landsforeningen DIALOGOS
Katinka Hoydal
Rudolph Berghs gade 12
2100 København Ø

ella vitja inn á heimasíðuna, sum eitur:

www.dialogos.dk

Her kanst tú eisini lesa ferðarfrásøgn Heina frá ferðini í Bolivia.